

УДК 94(4):323.272[:329.614(477.82)»1920»
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984.2024/4.34>

Петрушко Н. С.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОКУМУНІСТИЧНИХ ПІДПІЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ВОЛИНІ В КОНТЕКСТІ ЕКСПОРТУ БІЛЬШОВИЦЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ ДО КРАЇН ЄВРОПИ (ПЕРША ПОЛОВИНА 1920-Х РОКІВ)

Стаття присвячена дослідженню діяльності двох більшовицьких диверсійних організацій, а саме Української національної повстанської організації (УНПО) та Української революційно-повстанської організації (УРПО) на території Волинського воєводства у першій половині 1920-х рр. З'ясовано, що їхня робота була частиною ширшої стратегії експорту революції, яку реалізовувало радянське керівництво з метою дестабілізації суспільно-політичної ситуації як в регіоні, так і загалом у Другій Речі Посполитій.

Досліджено процес створення, організаційну структуру, внутрішню ієрархію та механізми функціонування більшовицьких УНПО та УРПО. Висвітлено основні напрями діяльності, зокрема агітаційно-пропагандистську роботу, вербування нових членів, поширення комуністичної ідеології серед місцевого населення, а також підготовку та здійснення диверсійних акцій. Особливу увагу приділено механізмам конспірації, що дозволяли більшовицькому підпіллю уникати викриття польськими правоохоронними органами та продовжувати свою діяльність.

Аналіз архівних документів засвідчив зв'язок УНПО та УРПО з радянськими органами державної безпеки, які здійснювали їх фінансування, матеріально-технічну підтримку та надавали необхідні інформаційні ресурси. Встановлено, що радянські спецслужби не лише координували підривну діяльність у Волинському воєводстві, а й інтегрували її в загальну стратегію боротьби проти Другої Речі Посполитої.

Отримані результати свідчать, що діяльність УНПО та УРПО відповідала загальній доктрині більшовицької влади щодо експансії комуністичної ідеології в Центральній-Східній Європі та була елементом гібридної війни проти Польщі. Дослідження дозволяє краще зрозуміти механізми радянської підривної діяльності в міжвоєнний період, її організаційну структуру та вплив на регіональні політичні процеси та рівень загрози, яку вона становила для польської державності.

Ключові слова: більшовики, світова революція, УНПО, УРПО, Волинське воєводство.

Постановка проблеми та її значення. Після завершення польсько-більшовицької війни 1920 р. та встановлення офіційних дипломатичних відносин у 1921 р. більшовицьке керівництво не відмовилося від концепції експорту світової революції. Використовуючи методи диверсійної діяльності та агентурної роботи, СРСР намагався дестабілізувати внутрішньополітичну ситуацію у польській державі. Особливе значення в цьому процесі мало Волинське воєводство, яке, з огляду на прикордонне розташування, етносоціальні суперечності та наявність прокомуністичних елементів, розглядалося як стратегічний регіон для підривної діяльності. У рамках реалізації більшовицької диверсійної діяльності на території воєводства були створені Українська національна повстанська організація (УНПО) та Українська

революційно-повстанська організація (УРПО). Ці структури функціонували як підпільні мережі, які координувалися радянськими спецслужбами й відігравали ключову роль у поширенні комуністичної ідеології та організації антипольських виступів. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу більшовицької тактики гібридної війни, що реалізовувалася через діяльність УНПО та УРПО. Дослідження особливостей функціонування цих організацій дозволяє не лише поглибити розуміння радянської політики щодо польської держави у 1920-х рр., а й окреслити ширші закономірності застосування диверсійно-підривних методів у міжнародній боротьбі СРСР за геополітичний вплив.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика діяльності підпільних більшовиць-

ких організацій УНПО, УРПО висвітлювалася у працях М. М. Гона [1], М. М. Кучерепи [10; 11; 12; 13], О. В. Разиграєва [14; 15; 17; 18]. Дослідники розглядали організаційну структуру цих формувань, їхню тактику, зв'язки з радянськими спецслужбами та методи боротьби польської влади з радянським підпіллям. Попри наявні напрацювання, діяльність УНПО та УРПО, як інструментів більшовицької диверсійної політики у Другій Речі Посполитій залишається недостатньо вивченою. Актуалізувати дослідження дозволяють матеріали Державного архіву Волинської області, зокрема рапорти польських спецслужб, слідчі документи, а також оперативні звіти щодо підривної діяльності більшовицьких агентурних мереж. Залучення цих джерел дозволяє глибше проаналізувати механізми функціонування більшовицького підпілля на території Волинського воєводства, його вплив на суспільно-політичну ситуацію в регіоні та ефективність заходів протидії з боку польської влади.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз діяльності прокомуністичних підпільних організацій на Волині у першій половині 1920-х років у контексті експорту більшовицької революції до країн Європи (на прикладі функціонування УНПО і УРПО).

Виклад основного матеріалу. Геополітична стратегія більшовицького уряду після збройного перевороту 1917 р. ґрунтувалася на концепції світової революції, що передбачала поширення комуністичних ідей та встановлення радянської влади за межами Росії як невід'ємної частини боротьби з капіталістичною системою [16, с. 75]. Ідеологічною основою цього підходу була концепція світової диктатури пролетаріату, викладена у працях німецьких філософів К. Маркса та Ф. Енгельса. Ця теоретична доктрина знайшла детальне обґрунтування в їхніх дослідженнях, зокрема в «Маніфесті Комуністичної партії» (1848) та інших працях. Російські соціал-демократи, зокрема В. Ленін та Л. Троцький, використали ці теоретичні засади у своїй політичній практиці, прагнучи реалізувати ідею світової революції через експансію більшовицького руху. Вони адаптували та розвинули марксистське вчення, враховуючи специфіку соціально-економічних і політичних умов, що визначали внутрішню та зовнішню динаміку тогочасної російської держави [8, с. 529–532; 9, с. 42, 50]. З метою поширення радянської влади у березні 1919 р. в Москві було засновано III Інтернаціонал (Комінтерн) – міжнародну організацію, що об'єднувала комуністичні партії різних країн.

Його діяльність була спрямована на підтримку революційних рухів і дестабілізацію політичних режимів у країнах Західної Європи, що сприяло зміцненню позицій більшовицької Росії на міжнародній арені [9, с. 180].

Одним із ключових етапів реалізації більшовицької стратегії експорту світової революції стала польсько-більшовицька війна 1920 р. Для Польщі цей військовий конфлікт означав боротьбу за незалежність і захист новопосталих державних кордонів, зокрема на територіях, що раніше входили до складу Російської імперії. Водночас для більшовицького керівництва війна розглядалася як засіб не лише відновлення контролю над колишніми царськими територіями в соціалістичному форматі, а й створення стратегічного плацдарму для подальшого поширення революції на розвинені капіталістичні країни Західної Європи. Вирішальним моментом цього конфлікту став більшовицький наступ на Варшаву, який визначив подальший перебіг війни [6, с. 740; 7, с. 962–965].

Однак поразка Червоної армії під Варшавою у серпні 1920 р. змусила більшовицьке керівництво ініціювати переговорний процес із Польщею. Дипломатичні перемовини проходили у кілька етапів і завершилися 18 березня 1921 р. підписанням Ризького мирного договору, який визначив нові кордони та умови припинення збройного конфлікту [20, с. 814–867]. Відповідно до цієї мирно-правової угоди, територія Західної Волині була включена до складу Другої Речі Посполитої. 4 лютого 1921 р. на її землях було утворено Волинське воєводство з адміністративним центром у м. Луцьку [21, с. 216–217].

Більшовицький уряд, попри підписання Ризького миру, не полишав стратегічних намірів щодо поширення свого впливу на західноволинські терени в контексті концепції світової революції, активізував нелегальну підривну діяльність. Це передбачало не лише здійснення класичних диверсійних операцій і ведення психологічно-ідеологічної боротьби, але й формування розгалуженої мережі більшовицьких підпільних організацій.

Відтак, улітку 1921 р. на території Волинського воєводства підривну діяльність проти польської адміністрації координував Закордонний відділ ЦК КП(б)У (Закордот). Діяльність цієї структури полягала в організаційній та фінансовій підтримці підпільних комуністичних осередків, координації диверсійних актів та саботажу, а також веденні ідеологічної боротьби через пропаганду та підбурювання соціальних конфліктів серед локального населення [1, с. 122–123].

Незважаючи на те, що польські органи безпеки у липні 1921 р. викрили діяльність Закордоту на території Волині, підпільна комуністична активність на теренах краю не припинилася. Її продовжили інші більшовицькі законспіровані структури, зокрема Українська національна повстанська організація (УНПО) та Українська революційно-повстанська організація (УРПО), які перебрали на себе координацію диверсійної діяльності [1, с. 122–123].

У червні 1923 р. за ініціативи Комінтерну в Харкові постав «Всеукраїнський повстанський комітет», який перебрав на себе функції координації диверсійної діяльності, аналогічної до завдань викритого польськими властями Закордонного відділу ЦК КП(б)У (Закордоту). З метою активізації революційного руху на Волинь з м. Славута було направлено агента віком 40 р. на прізвище Семьонов (відомий також як «Сенка», «Криворотін» або «Сіма Гросман»). У своїх звітах до Державного політичного управління (ДПУ) він використовував псевдонім «Криворотін». Основним завданням Семьонова було формування підпільної повстанської організації, покликаної поширювати революційний вплив на міські та сільські терени Волині. Для реалізації цієї мети передбачалося формування у кожному населеному пункті підпільних осередків – «ячейок», які забезпечували б координацію діяльності та підтримку диверсійної роботи [1, с. 123; 2, арк. 86; 4, арк. 129; 15, с. 293; 17, с. 37].

На території Волинського воєводства Семьонов створив Українську національну повстанську організацію (УНПО) [2, арк. 86; 4, арк. 129; 18, с. 206], яка поширювала свою діяльність на шість повітів: Луцький, Рівненський, Дубенський, Кременецький, Володимирський, Острозький та Горохівський [1, с. 123; 2, арк. 16; 17, с. 37]. Термін «національна» у назві УНПО було використано з метою залучення українських націоналістичних сил [2, арк. 86; 4 арк. 129]. Оперативне керівництво організацією здійснювалося з м. Харкова, а агентурна мережа базувалася у м. Славуті. Губернським начальником УНПО на Волині був О. Алембовіч («Коршун»), уродженець Берестечка, який отримував від Семьонова інструкції та фінансування для агітаційної діяльності [2, арк. 7, 10].

Наприкінці 1923 – на початку 1924 р. діяльність УНПО була значно активізована на території Волинського воєводства. У лютому 1924 р. Семьонов здійснив інспекційну поїздку регіоном, відвідавши Мощаницю та Берестечко. Під час перебування на території польської держави він

використовував польський документ, виданий на ім'я Сіми Гросмана [2, арк. 8].

Для ефективного функціонування підпільної організації на території Волині була розроблена чітка організаційна структура, основою якої стала гмінна «ячейка». Це була низова організаційна одиниця, яка перебувала під керівництвом начальника району, призначеного безпосередньо Семьоновим. Начальники районів відігравали ключову роль у діяльності організації, зокрема в процесі залучення нових членів до підпільної структури та забезпеченні її функціонування на місцях. Члени УНПО, вступаючи до організації, складали автобіографії та декларації, що підтверджували їхню згоду дотримуватися дисципліни і зберігати таємницю. Ці документи служили обліковими записами, що дозволяли більшовицькому уряду контролювати структуру та чисельність організації. Всі автобіографії передавалися начальниками районів до Семьонова в Славуту, а згодом – до Харкова для подальшої обробки. Крім того, організація використовувала спеціально створену кур'єрську лінію, що проходила через Мощаницю-Здолбунів в напрямку Острога та прилеглих прикордонних населених пунктів, де проживали члени УНПО. Ця лінія слугувала для забезпечення безперервної комунікації між різними рівнями організації [2, арк. 5]. У прикордонних місцевостях Острозького повіту провідниками, які організовували переправлення членів УНПО через кордон, були П. Левчук та І. Савюк [2, арк. 7].

З метою забезпечення конспірації діяльності УНПО використовувалися методи маскування, зокрема псевдоніми та шифроване спілкування. Ці заходи доповнювалися психологічним тиском на членів організації, що сприяло дотриманню секретності та виконанню наказів. За зраду організаційних таємниць або непокору членів організації застосовувалась смертна кара [4, арк. 129]. Для підтримки діяльності Семьонов отримував фінансування у доларах з Харкова, яке витрачалося на винагороду організаторам різного роду диверсійних акцій [2, арк. 5; 4, арк. 130].

Члени УНПО мали завдання підбурювати місцеве українське населення до непокори польській адміністрації та посилювати антипольські настрої. У разі вибуху повстання планувалося захоплення військових об'єктів і складів зі зброєю, що мало на меті відокремлення Західної Волині від Польщі. Матеріально-технічну підтримку повстанцям мав забезпечити СРСР, зокрема через нелегальне постачання зброї. Одним з методів дестабілізації безпекової ситуації в польській державі стало

організоване проникнення з радянської держави диверсійних загонів, що склалися з дезертирів, політичних і кримінальних втікачів, а також комуністичних підрозділів, таких як «Червоні галичани» та «Червоне козацтво» [2, арк. 5–6].

Про деякі деталі діяльності УНПО на теренах Волинського воєводства дізнаємося зі свідчень одного із її членів П. Горнакова: «... У липні 1923 р. прийшов до мене С. Пилипчук, який мешкав також у Мощаниці, якого знав декілька років і він мені почав розповідати, що на Волинь скоро прийдуть більшовики, а поляки підуть за Буг. Розповів мені, що на Волині є організація більшовицько-українська ... і що, вступивши до неї та працюючи в ній, ми створимо собі репутацію у більшовиків, що полегшить наше становище, а коли вони прийдуть – нам буде краще. За пропозицією С. Пилипчука я вступив до організації, як пізніше довідався: «Української національної повстанської організації (УНПО)... За два місяці – серпень та вересень 1923 р. – залучив до організації: В. Мульху зі Здолбунова – пароль «купи мішок яблук», відповідь «можу»;... Г. Давидюка зі Ступна – пароль «продай чверть яблук», відповідь – «можу»; П. Філонюка з Суйм – пароль «це якась кепська погода», відповідь – «може покращитись»; М. Годованця зі Здолбунова – пароль «подай коробку сірників», відповідь – «можу подати»...» [2, арк. 6–7; 5, арк. 34].

У квітні 1924 р. польські безпекові структури викрили діяльність УНПО, провели серію арештів, спрямованих на придушення цієї організації. Загалом було затримано 168 її членів, що призвело до фактичної ліквідації вищезгаданої диверсійної структури [1, с. 124; 2, арк. 86; 4, арк. 129; 18, с. 37].

Після знешкодження УНПО у 1924 році підпільна діяльність більшовицьких агентурних структур на Волині не припинилася. У тому ж році розпочала діяльність Українська революційно-повстанська організація (УРПО), організована вищезгаданим Семьоновим. Нова комуністична структура зберігала попередню систему та методи організаційної діяльності, що використовувалися до квітня 1924 р. УНПО. [2, арк. 86; 4, арк. 129; 15, с. 294; 18, с. 206]. Навесні 1924 року на території Кременецького, Луцького та Дубенського повітів УРПО створила більшовицькі бойові підрозділи [17, с. 49].

В рамках організаційної структури УРПО Кременецький повіт було поділено на три оперативні райони. Перший район, що охоплював Дебери, Борсуки, Борки та Шумськ, очолював Я. Богомол, а організацією підпільних осередків займалися

О. Мамчур, Т. Мельничук та А. Красинський. Другий район включав Кременець та прилеглі території, його керівником був Т. Мацюк, який співпрацював з П. Мацюком, а створенням ячеек займалися В. Чернов та М. Рудков. Третій район охоплював гміни Радзивилові, Почаїв та Вишнівець, де начальниками були Г. Гринчук та Л. Королук, а організаційну роботу здійснював С. Пасічник. Функцію кур'єра, що підтримував зв'язок із радянською Росією, виконував А. Ковальчук, який регулярно перетинав кордон, доставляючи матеріали та інформацію [4, арк. 130].

У вересні 1924 р. діяльність УРПО була викрита та знешкоджена на теренах Кременецького повіту [2, арк. 86; 18, с. 207]. Незадовго до ліквідації УРПО Семьонов організовував на території СРСР диверсійні групи, які діяли в Острозькому та Здолбунівському повітах. Ці формування здійснювали напади, що супроводжувалися пограбуваннями, підпалами, викраденням худоби та вбивствами. Водночас, на території Кременецького повіту діяльність диверсійних груп не перебувала під контролем Семьонова. Тут оперувало угруповання під керівництвом Є. Вознюка, до якого приєднувалися члени-втікачі УРПО. Протягом жовтня – грудня 1924 р. ця група здійснила низку збройних нападів на місцеві господарства [4, арк. 138; 18, с. 207].

Після викриття УНПО-УРПО на Волині у 1924 р. реалізація підривної діяльності Комінтерну через Семьонова не припинялася. Найбільш широко вона здійснювалася у Дубенському, Луцькому, Острозькому, Рівненському та Володимирському повітах: [2, арк. 2, арк. 3, арк. 87, арк. 98]. Водночас, з диверсійною роботою, Семьонов організовував з колишніх членів УРПО-УНПО нові диверсійні загопи на прикордонних територіях. Їх метою було відокремлення західноукраїнських земель від Польщі та приєднання їх до складу СРСР. Досягнення цієї мети передбачалося шляхом організації загального повстання українського населення, захоплення міст та повного усунення польської адміністрації в регіоні. Також готувалися диверсійні акції, спрямовані на пошкодження технічної та телеграфічної інфраструктури, а також інших засобів комунікації з метою перешкоджання транспортуванню військ із центральних регіонів країни. В організаційну схему було покладено систему та техніку роботи колишніх УНПО-УРПО [2, арк. 2, арк. 3, арк. 87, арк. 97; 3, арк. 75].

На початку червня 1925 р. завершилося резонансне розслідування у справі комуністичної

організації УРПО. Окружний суд м. Рівного виніс вирок десяти членам організації, засудивши їх до восьми років суворого ув'язнення з позбавлення всіх громадянських прав, а також зобов'язанням кожному сплатити по 600 злотих судових витрат. Ще 31 обвинувачений в участі у підпільних організаціях отримав вирок у вигляді чотирьох років суворого ув'язнення, позбавлення громадянських прав та накладення судових витрат у розмірі 160 злотих. У 20 справах звинувачення були зняті через недостатність доказів, які б беззаперечно підтверджували вину обвинувачених, що унеможливлювало їх притягнення до відповідальності. Засуджені спокійно вислухали оголошення вироку, однак під час їх переміщення до в'язниці співали пісні комуністичного змісту, тим самим виражаючи своє вороже ставлення до польської держави [19, с. 18–19]. Улітку того ж року в Рівненському окружному суді відбувся судовий процес над 101 членом УНПО. Вже в червні 1927 р. перед судом постала більшість членів УРПО,

що засвідчувало триваючу боротьбу польської адміністрації з підпільними комуністичними угрупованнями [15, с. 308].

Висновки. Отже, аналіз діяльності більшовицького підпілля на території Волинського воєводства у першій половині 1920-х рр. свідчить про системний характер диверсійної діяльності, реалізованої радянським керівництвом у межах ширшої концепції гібридної війни. Підпільна діяльність слугувала інструментом політичної дестабілізації Другої Речі Посполитої та відповідає загальній доктрині СРСР, спрямованій на експансію комуністичної ідеології в Центрально-Східну Європу. Основними напрямками роботи УНПО-УРПО були агітаційно-пропагандистська діяльність, організація диверсій, а також вербування агентурної мережі серед місцевого населення. Особливу роль відігравали механізми конспірації та оперативного зв'язку, які забезпечували ефективну координацію дій між нелегальними осередками у Волинському воєводстві та радянськими органами державної безпеки.

Список літератури:

1. Гон М. «Закордотівський» фактор антипольського повстанського руху на Волині (1921–1925 рр.). Велика Волинь [Текст]: науковий збірник / Житомирське науково-краєзнавче товариство дослідників Волині, Житомирська обласна організація Національної Спілки журналістів України, Житомирський обласний краєзнавчий музей. Т. 30: Поляки на Волині: історія і сучасність. Житомир: МАК, 2003. 360 с.
2. Державний архів Волинської області (ДАВО). Ф. 1. Оп. 2. Спр. 676.
3. ДАВО. Ф. 1. Оп. 2. Спр. 677.
4. ДАВО. Ф. 1. Оп. 2. Спр. 714.
5. ДАВО. Ф. 1. Оп. 2. Спр. 715.
6. Норман Д. Боже ігрище: історія Польщі / Пер. з англ. П. Тарашук. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. 1080 с.
7. Норман Д. Європа: Історія / Пер. з англ. П. Тарашук, О. Коваленко; 2-ге видання. К., Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. 1463 с.
8. Кульчицький С. Ленінська система влади і власності в окупованій Україні. 1917–1923. Київ: Академперіодика, 2024. 548 с.
9. Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. Кн. 1. К.: Темпора, 2013. 504 с.
10. Кучерепа М. Український національний політичний табір Волині у 1921–1939 рр. Волинь у європейському геополітичному та культурному просторі: вибрані питання. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 97–139.
11. Кучерепа М. Західна Волинь у політиці Польщі та Радянської Росії. «Волинська програма» Генрика Юзевського. Історія Волині: вид. 2-ге, змін. і допов. Луцьк: Надстир'я, 2024. С. 328–340.
12. Кучерепа М. Український національний політичний рух на Волині у 1920-х роках: спроби його систематизації та характеристики. *Rocznik Lubelski*. 2015. Т. 41. С. 148–158.
13. Кучерепа М. Український політичний рух на Волині у 1920-х рр.: спроба концептуального бачення. Велика Волинь [Текст]: науковий збірник / Житомирське науково-краєзнавче товариство дослідників Волині, Житомирська обласна організація Національної Спілки журналістів України, Житомирський обласний краєзнавчий музей. Т. 30: Поляки на Волині: історія і сучасність. Житомир: МАК, 2003. 360 с.
14. Разиграєв О. Волинське воєводство в контексті польсько-радянських взаємин: глобальні та регіональні виміри безпеки (1921–1925 рр.). Історичні паралелі з сучасною ситуацією на Сході. *Український історичний збірник*. 2017. Вип. 19. С. 211–229.
15. Разиграєв О. Польська державна поліція на Волині у 1919–1926 роках. Луцьк: ДП «Волинські старожитності», 2012. 444 с.

16. Турченко Г., Шпак Ю. Розробка ідей світової революції у творах російських соціал-демократів початку XX століття. *Історичний архів*. 2009. Вип. 3. С. 75–79.
17. Razyhrayev O. Policja Państwowa wobec ruchu antypaństwowego i dywersyjnego na terenie województwa wołyńskiego w latach 1921–1926. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*. 2010. Vol. 65. № 1. S. 29–51.
18. Razyhrayev O. Referat Naczelnika Okręgowego Urzędu Policji Politycznej w Łucku nadkomisarza Kazimierza Ziółowskiego. *Rocznik Lubelski*, Vol. 38, S. 197–207.
19. Sumowski H. Wyrok w procesie rówieńskim. *Życie Wołynia*. 1925. №24. S. 18–19.
20. Traktat pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą podpisany w Rydze dnia 18 marca 1921 roku. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polski*. 1921. № 49. Poz. 300. S. 814–867.
21. Ustawa z 4 lutego 1921 r. o unormowaniu stanu prawno-politycznego na ziemiach, przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie podpisanej w Rydze 12 października 1920 r. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polski*. 1921. № 16. Poz. 93. S. 216–217.

Petrushko N. S. THE ACTIVITIES OF PRO-COMMUNIST UNDERGROUND ORGANIZATIONS IN VOLHYNIA IN THE CONTEXT OF THE EXPORT OF THE BOLSHEVIK REVOLUTION TO EUROPEAN COUNTRIES (FIRST HALF OF THE 1920s)

The article is devoted to the study of the activities of two Bolshevik subversive organizations, namely the Ukrainian National Insurgent Organization (UNIO) and the Ukrainian Revolutionary Insurgent Organization (URIO), operating in the territory of the Volhynian Voivodeship in the first half of the 1920s. It has been established that their activities were part of a broader strategy of exporting revolution, implemented by the Soviet leadership with the aim of destabilizing the socio-political situation both in the region and in the Second Polish Republic as a whole.

The study examines the process of the formation of the organizations, their structure, internal hierarchy, and operational mechanisms. Particular attention is paid to their main activities, including agitation and propaganda efforts, recruitment of new members, dissemination of communist ideology among the local population, and the planning and execution of subversive actions. Special emphasis is placed on conspiratorial methods, which enabled Bolshevik underground groups to avoid detection by Polish law enforcement agencies and to continue their operations.

The analysis of archival documents has confirmed the connection between UNIO and URIO and Soviet state security agencies, which provided financial, logistical, and informational support. It has been established that Soviet intelligence services not only coordinated subversive activities in the Volhynian Voivodeship but also integrated them into a broader strategy of struggle against the Second Polish Republic.

The findings indicate that the activities of UNIO and URIO aligned with the Bolshevik doctrine of communist ideological expansion into Central and Eastern Europe and constituted an element of hybrid warfare against Poland. This research provides a deeper understanding of the mechanisms of Soviet subversive activities during the interwar period, their organizational structure, their impact on regional political processes, and the level of threat they posed to Polish statehood.

Key words: Bolsheviks, world revolution, UNIO, URIO, Volhynian Voivodeship.